

Schopenhauer'ın İsteme Kavramı ile Melodramatik Filmlere Bakış

A Perspective on Melodramatic Films Through Schopenhauer's Concept of Will

Bariş Kösem

Yüksek Lisans Öğrencisi, Dokuz Eylül Üniversitesi,
Güzel Sanatlar Enstitüsü, Film Tasarımı Anasanat Dalı,
e-posta: bariskosem.35@gmail.com,
ORCID: 0000-0002-6032-7027

Kösem, B. (2025). Schopenhauer'ın isteme kavramı ile melodramatik filmlere bakış. *ArtDE Sanat ve Tasarım Dergisi*, 2, (s.53-62).

Özet

Schopenhauer'a göre isteme, tüm varlığın özündeki kör, akıl dışı bir güçtür. İnsan da dahil olmak üzere tüm canlılar, bu istemenin fiziksel bir yansımasıdır ve onun yönlendirdiği arzuların etkisi altındadır. Schopenhauer, etik ve bilge bir yaşamın; istemenin bastırılması, özne üzerindeki etkilerinin azaltılması ile mümkün olduğunu düşünür. Aşk da türün ruhunun istemesi olarak kaçınılması gereken bir şeydir. Bu çalışma, Celine Song'un yönetmenliğini üstlendiği *Past Lives* (Başka Bir Hayatta) (2023) filmini örnek alarak, Arthur Schopenhauer'ın isteme kavramının melodramatik filmlerde tekrar eden bir formül olarak kendisini nasıl gösterdiğini tartışmayı amaçlamaktadır. Bu tartışmayı desteklemek adına, Selvi Boylum *Al Yazmalım* (1977), *In the Mood for Love* (Aşk Zamanı) (2000), *Kader* (2006) filmleri de incelenmiştir. Bu çalışmada nitel içerik analizi yöntemi kullanılmıştır. Melodramatik anlatıya sahip bu filmlerde yer alan karakterlerin eylemleri ve finaldeki tercihleri incelenerek, bu eylemlerin isteme kavramı üzerinden okunabileceği öne sürülmüştür. Schopenhauer'ın bastırılmış isteme ile acı ve ızdırap içinde yaşamayı idealize etmesinden hareketle; filmlerdeki karakterlerin isteme ve istemeyi bastırma karşıtlığı incelenmiştir. Bu karşıtlık, ele alınan filmlerde tespit edilmiş ve melodramatik filmlerde karakterlerin sıklıkla içerisinde kaldığı, acı ve ızdıraba yol açan ahlaki bir ikilem olarak değerlendirilmiştir. Bu bakış açısının, melodramatik filmleri incelemek için yeni bir teorik alan sağlayabileceği düşünülmektedir.

Anahtar Sözcükler: Aşk, etik, isteme, melodram, Schopenhauer.

Abstract

According to Schopenhauer, will is a blind and irrational force at the core of all existence. All living beings, including humans, are mere physical manifestations of this will and are driven by the desires it dictates. Schopenhauer argues that leading an ethical and wise life is only possible by suppressing the will and minimizing its influence on the individual. Love, as the will of the species, is also something to be avoided. Taking Celine Song's film *Past Lives* (Başka Bir Hayatta) (2023) as a case study, this paper aims to explore how Arthur Schopenhauer's concept of will manifests as a recurring formula in melodramatic films. To support this discussion, Selvi Boylum *Al Yazmalım* (1977), *In the Mood for Love* (Aşk Zamanı) (2000), and *Kader* (2006) are also examined. In this study, the qualitative content analysis method was employed. By analyzing the actions of the characters in these melodramatic films and their ultimate choices, this study suggests that these actions can be interpreted through the lens of Schopenhauer's concept of will. Drawing on Schopenhauer's idealization of suppressed will and a life of pain and suffering, the opposition between will and the suppression of will in the characters of the selected films was examined. This opposition was identified in the aforementioned films and evaluated as a recurring moral dilemma in melodramatic films, in which characters are often trapped, leading to pain and suffering. It is suggested that this perspective can provide a new theoretical framework for analyzing melodramatic films.

Keywords: Love, ethic, will, melodram, Schopenhauer.

Giriş

Schopenhauer, *kendinde şey* kavramı ile Kant'ın felsefesinden; acı ve arzuların doğasına ilişkin dört yüce gerçek ile Budizm'den etkilenmiştir. Kant'ın *kendinde şeyi*, Schopenhauer'da *istemeye* dönüşürken Budizm öğretisindeki dört yüce gerçeğin izleri de Schopenhauer felsefesinde kendisini göstermektedir (Schopenhauer, 2020, s.221). Schopenhauer *istemeyi* akıl ve seçimle ilişkilendirmek yerine varlığın özündeki güç olarak ele alır. Saf, kör ve itici bir güç olan *istemenin* nesnesi bedendir. Schopenhauer'a (2020, s.205) göre insan, doğadaki diğer nesnelerden farksız olarak *istemenin* maddileşmesi ve fizikselleşmesinden başka bir şey değildir, beden aracılığıyla doğanın yasalarına tabiidir ve bundan kaçamaz. Hatta ona göre insan, özgür iradesi ile seçimler yaptığını düşünür ama neyi isteyeceğini aslında kendisi değil, varlığının özündeki *isteme* belirler. Budizm öğretisinde hayatın doğasında acı vardır ve acıyı oluşturan bitmek bilmeyen isteklerdir. Bu acıyı sona erdirmenin yolu isteklerin bırakılmasıyla mümkündür. Schopenhauer de yaşamın acı çekmek olduğunu ve yaşamın özünün *isteme* olduğunu düşünür ancak acıyı sona erdirmek mümkün değildir yalnızca azaltılabilir, bunun yolu da *istemenin bastırılmasından* geçer. Schopenhauer'a (2008, s.114-118) göre, etik ve bilge bir yaşam sürmenin yolu *istemenin* etkilerini en aza indirgeyerek mümkündür.

Sinemada melodram biçiminin ana unsurları olarak "aşk, acı, ayrılık, hastalık, engel, gözyaşı, fedakarlık..." (Tunalı, 2006, s.282) karşımıza çıkmaktadır. Özellikle aşk, aşka engel teşkil eden nedenler sonucunda ayrılık, acı çekme pahasına yapılan fedakarlıklar, melodram biçiminde sıklıkla görünmektedir. Schopenhauer'a (2003) göre aşk, türün ruhunun *istemesiyle* oluşan bir çekimdir. Özne aşık olacağı kişiyi kendisi değil, "türün içinde kendini nesneleştiren iradenin buyruğu" (s. 66) belirler. Schopenhauer, aşkı türün ruhu üzerinden *isteme* ile ilişkilendirerek, aşkı acıya sebep olan negatif bir yerde konumlandırmıştır. Melodram filmlerinde de akıl yetisinin dışında, insanı kör ve amaçsız bir gücün ittiği aşktan söz etmek mümkündür. Çeşitli durumlar karşısında karakterler aşkını seçmek veya seçmemek arasında ikilemde kalmaktadır.

Bu çalışma, Arthur Schopenhauer'ın *isteme* kavramının sinemasal karşılığı olarak melodramatik filmler değerlendirilebilir mi, *isteme* kavramı üzerinden melodramatik filmleri inceleme pratiği geliştirilebilir mi sorusundan yola çıkmıştır. *İsteme* kavramının, melodramatik filmlerin içinde kendisini tekrar eden bir formül olduğunu incelemek amacıyla nitel içerik analizi yöntemi kullanılmıştır. Nitel içerik analizi yöntemi, belirli temaların ve anlatı yapılarının içerisindeki karakter eylemlerinin sistematik bir şekilde incelenmesini sağlayabileceği düşünülerek tercih edilmiştir. Çalışmada ele alınacak filmlerdeki karakterlerin *istemenin* getirisi olarak melodramatik yoğunlukta hissettikleri duygulara karşı hangi eylemlerde bulundukları incelenecektir. Her filmdeki ana karakterlerin eylemleri, finalde aldıkları karar üzerinden bu kategorilere göre analiz edilerek değerlendirilmiştir. *İsteme* kavramı üzerinden filmlerdeki benzerlikler ve farklılıklar belirlenerek, Schopenhauer'ın *isteme* kavramının melodramatik filmlerde nasıl farklı biçimlerde işlendiği ortaya konmaya çalışılmıştır. Bu analizi daha sistematik bir hale getirerek akademik anlamda geçerliliğini güçlendirmek adına, değerlendirme kriterleri tabloda (Tablo 1) sunulmuştur. Çalışmada bu bağlamda ele alınacak filmler; *Past Lives* (2023) başta olmak üzere, *Selvi Boylum Al Yazmalım* (1977), *In The Mood for Love* (2000) ve *Kader* (2006)'dir. Filmlerin tercih edilmesindeki nedenler, melodramatik anlatı yapısına sahip olmalarının yanı sıra, farklı dönem ve kültürel koşullarda üretilmiş olmalarına rağmen benzer anlatı örüntülerinin olup olmadığını tespit etmeye yarayacak olmasıdır. *İsteme* ve *istemeyi bastırma* karşıtlığının, farklı dönem ve koşullarda üretilmiş melodram filmlerinde benzer şekilde var olduğunu ortaya koymanın daha anlamlı olacağı düşünülmüştür.

Bu çalışmada aşk kavramı, Schopenhauer'ın *isteme* kavramı çerçevesinde, doyumsuz ve kör olma nitelikleri taşıyan bir duygu biçimi olarak ele alınmakta, filmlerdeki karakterlerin davranışları bu kuramsal bağlamdan hareketle analiz edilmektedir. *Past Lives* filminde, Nora ve Hae-Sung'ın Kore'nin kültürel inancı *in-yun*'ın etkisinde hareket ederek *istemenin* esiri mi oldukları yoksa bunu bastırarak *inyun*'a karşı mı koydukları incelenecektir.

Söz konusu karşıtlığın yalnızca *Past Lives* filminde değil, melodram biçimindeki filmlerde kendisini tekrar eden bir formül olduğu düşüncesi, çeşitli film örnekleriyle ortaya konmuştur. Bu düşüncüyü desteklemek için çalışmada inceleme kapsamına alınan diğer filmler; *Selvi Boylum Al Yazmalım*, *In the Mood for Love* ve *Kader*'dir. Farklı dönem ve kültürel bağlamlarda *isteme* kavramının nasıl işlendiğini inceleyebileceğimiz film örnekleri ile karakterlerin eylemleri *isteme* ve ona karşı gelme çatışması üzerinden incelenmiştir. Bu bağlamda çalışmada, melodramatik aşk filmlerinin *isteme* ve *istemeyi bastırma* karşıtlığı ile Schopenhauer felsefesi üzerinden okunabileceğini ortaya koymak amaçlanmıştır.

Bu kavramlar üzerinden başka melodramatik aşk filmlerinin de incelenebileceği ve çalışmanın bu sayede film incelemeleri alanına katkı sunabileceği düşünülmektedir.

1. Schopenhauer ve İsteme

Schopenhauer, Kant'ın *numen* ve *fenomen* olarak ortaya attığı fikri *tasavvur* ve *isteme* olarak şekillendirmiştir. Kant'a göre (2022, s.148-150) *fenomenler*, insanın duyuları aracılığı ile deneyimleyebildiği ve akıl yoluyla da hakkında bilgi sahibi olduğu şeylerdir. *Numenler* ise, insan aklının, bilgisinin ve yetisinin dışında olan, nesnelerin *kendinde şey* olarak tanımlanan halidir. Özne yalnızca duyularıyla algılayabildiği ölçüde nesneleri kavrayabilir. İçtiği suyun tadı, dokunduğu şişenin formu kadar nesneyi tanıyabilmektedir ve özne için bir su fenomeni vardır; fakat suyun ve şişesinin öznenin algısından bağımsız *kendinde şey* olarak ne olduğu bilinemez. Bu durum, insanın aklının bilişsel sınırlarını aşan bir meseledir. Schopenhauer ise, Kant'ın *kendinde şey* kavramına, 'kendinde şey olarak dünya nedir?' sorusunu getirir. Schopenhauer felsefesinde dünyanın *kendinde şey* hali, yani tüm varlığın kendinde özü *isteme* olarak karşımıza çıkmaktadır.

Schopenhauer (2020, s.70-71), aynı varlığın farklı görünüşleri olarak dünyanın bir yönüyle tamamen *isteme* iken bir yönüyle tamamen *tasavvur* olduğunu düşünür. Öznenin ağırları yoluyla deneyimlediği fenomenlerin dünyasını *tasavvur* olarak tanımlar. Tasavvur, idrak edilebilir olandır, bütün dünya algılayanın algısı ile sınırlıdır, dolayısıyla özneye bağlı olan nesneden ibarettir. Schopenhauer'a göre (2020, s.193) dünya, öznenin tasavvurudur ve yalnızca öznenin duyu ve akıl yoluyla idrak ettiği kadarına bağlıdır. Diğer dünya ise öznenin idrakinin ötesinde, varlığın özündeki şeyin, varlığın kendinde özünün dünyasıdır. Bu dünya *istemedir*. *İsteme*, "her şeyin kendinde mevcudiyetidir ve bütün tezahürlerin tek çekirdeğidir" (Schopenhauer, 2020, s.221). Varlığın kendinde mevcudiyeti olan *isteme*, bir şeyin var olmasını sağlayan şey, tüm varlığın özüdür. Bazı kaynaklarda irade olarak da çevrilmiş olan *isteme* (will) bireysel özgür iradedden farklıdır. *İsteme* varoluşun özü gereği kendiliğinden var olan, özneyi yönlendiren, amacı olmayan, sonsuz ve kör bir kavramdır. İnsan özgür iradesi ile seçim yaptığını düşünse bile, bu yalnızca görünüşte bir özgürlüktür. Schopenhauer'a göre insan istediği şeyi bilinçli olarak kendisi seçmez, varlığının özündeki *isteme*, öznenin neyi isteyeceğini belirleyen temel güçtür. Bu bağlamda, insanın hayatında istediği tüm şeylerin altında varlığın özündeki *isteme* yatmaktadır.

Schopenhauer, *tasavvur* ve *isteme* olarak sözünü ettiği iki dünyanın birbirinin zıttı değil aynı şeyin farklı tezahürleri olduğunu düşünür. Beden, *tasavvur* ve *isteme* arasındaki kesişim noktası olarak karşımıza çıkar ve aralarındaki ayrımı da belirginleştirir. Schopenhauer, insanın kendi bedenini algılama biçimi ile başka bir nesneyi algılama biçimi arasındaki farkı vurgulayarak, bedenin *tasavvur* ile *isteme* olarak iki ayrı yüzü olduğunu öne sürer. İnsanın kendi yürüyüşünü algılaması ile, bir kedinin yürüyüşünü algılaması arasında deneyim farkı vardır. Kedinin yürüyüşünü algılayışımız dolaylı iken kendi yürüyüşümüzü algılayışımız doğrudandır. İnsan kendi bedeni ile ilgili içsel bir deneyim ve farkındalığa sahiptir. Beden bu bağlamda *isteme* ve *tasavvurun* aynı andalığının kanıtıdır. Hem fiziksel dünyada bir tasavvur olarak, hem de içsel bir deneyim olarak vardır. "Bedenimiz bir algı nesnesi, yani tasavvurdur. Bunun ötesinde bedenimizin kendinde özü, *istemedir*" (Schopenhauer, 2020, s.205). Schopenhauer, buradan hareketle bireyde *istemenin* nesnesinin beden olduğunu düşünür. İnsan da doğadaki diğer nesneler gibi *istemenin* maddileşip fizikselleşmesinden ibaretse özgürlükten söz etmek mümkün değildir.

1.1. Budizm öğretisinde dört yüce gerçek ve Schopenhauer felsefesi

Budizm öğretisindeki *Dört Yüce Gerçek* ile Schopenhauer felsefesi arasında benzerlikler vardır. Budist öğretinin temelindeki, Buda tarafından öğretilen bu gerçekler, yaşamın doğasında acının yerini vurgulaması ve bu acıdan kurtulmanın yolunu açıklamasıyla bilinir.

Budizm öğretisindeki birinci 'Yüce Gerçek', *Dukkha* (Keder); acı, ıstırap, tatminsizlik gerçeğidir. Yaşamın doğasında bunlar vardır. Doğum da ölüm de hastalık da acıyı içerir ve bunlar yaşamın gerçekleridir. İkinci 'Yüce Gerçek', *Samudaya* (Acının Kökeni); acıların temelinde istekler, arzular ve bunlara yönelik bağlanma hissi vardır. Hanh'a (2008, s.8-9) göre, kişilerin devamlı bir şeyleri arzulaması ve bunlardan tatmin olamaması, acının nedenidir. Schopenhauer da yaşamın merkezinde acı olduğu fikrini, gerçek bir mutluluğun hiç var olmamış olmakla mümkün olabileceğini savunacak kadar ileri götürmüştür. Ona göre de acının nedeni varlığın özündeki sonsuz ve asla tatmin olmayan *istemedir*. İlk iki *Yüce Gerçek*, doğrudan Schopenhauer felsefesinde görünmektedir. Üçüncü 'Yüce Gerçek', *Nirodha* (Acıyı Durdurma İmkânı); Acının bitmesi, arzuların, isteklerin bırakılması ve şeylere bağlanmama ile mümkündür. Bunlardan arınarak ulaşılabilecek *nirvana* tam huzuru ifade eder, acı sona erebilir (Hanh, 2008,

s.8-9). Bu noktada Schopenhauer felsefesi, Budizm'den farklı bir tarafa evrilir çünkü Schopenhauer (2020, s.579) için acının sona ermesi ancak var olmayarak mümkündür; çünkü *isteme* tüm varlığın özüdür, onun olmadığı yer hiçliktir. Schopenhauer'a göre *isteme* bitemeyecek olsa bile etkilerinin en az düzeye indirilmesi daha doğrudur. Bu bakımdan, *Nirodha* (Acıyı Durdurma İmkânı) gerçeğindeki, arzuların ve isteklerin bırakılması fikri ile paralellik taşımaktadır. Dolayısıyla, Schopenhauer'ın Budizm'den etkilendiği söylenebilir. Alandaki birçok çalışmada da bu etkilenmeden söz edilir (Abelsen, 1993; Cartwright, 2010; Çakır ve Çakır, 2024).

1.2. Schopenhauer'in etik yaklaşımı: *İstemenin bastırılması*

Kant başta olmak üzere kendisinden önceki, akli yücelten düşünürlerin tersine Schopenhauer (2020, s.205-220), *istemenin* beden üzerinde maddileşip fizikselleştiğini söyleyerek insanı, diğer canlılardan farksız kılar ve doğanın yasalarına tabii tutar. Özgür iradeyi ortadan kaldırarak, akıl ve seçme yetisini insanın elinden alır. İnsanın *istemenin* esiri olarak hareket ettiğini düşünür. Bu noktada varlığın özü *isteme* olduğundan ondan kurtulmak mümkün değildir, fakat yapılacak en mantıklı şey *istemeyi* olabildiğince bastırmaktır. Schopenhauer (2008, s.114-118), tam anlamıyla mümkün olmasa da insanın arzularından, güdülerinden, bedenin taleplerinden kendisini kurtarmaya çalışmasının, bu uğurda gerekirse çileci bir yaşam sürmesinin etik ve bilgece olduğunu düşünür.

Schopenhauer (2008, s.114), *Yaşam Bilgeliği Üzerine Aforizmalar* kitabında Aristoteles'in *Nikomakhos'a Etik* kitabından 'zevkin değil, acısızlığın peşinden koşar akıllı kişi' sözünü alıntılarak bu sözün yaşam bilgeliğinin en önemli kuralı olduğunu ifade eder. Budizm'den etkilenen Schopenhauer, yaşamın acı çekmek olduğunu ve acının kökeninde arzunun yattığını düşünür. Schopenhauer'a (2008, s.116) göre, acılardan kaçınmak için hazlardan vazgeçilmesi karlı olacaktır. Hayattaki hazların, insani arzuların peşinden koşanların aldandığını düşünen Schopenhauer, bu kişileri *budala* olarak tanımlar. *Bilge* kişiler ise hazların peşinden koşmanın yol açacağı belalardan kaçınır.

Schopenhauer felsefesine göre, varlığın özü *isteme* iken, insan hiçbir şeyden tatmin olamaz bir konumdadır ve bu bağlamda da acının tam anlamıyla sona ermesi yaşarken mümkün değildir; fakat yaşamın nihai hedefi de acıyı sona erdirmeye çalışmaktır. Acıyı sona erdirmeye çalışmak, *isteme*ye sırtını dönmek, hayatın kendisine olan ilgiyi azaltmakla mümkündür. Bu tavrın zirvesi ise, isteklerin ve arzuların tatmin edilmesinden ziyade, *bastırılmasını* öneren çileci tavidir (Tüzen, 2021, s.561). Bu hazlardan vazgeçilen, çileci tavır, bu tavır inceleyeceğimiz melodram filmlerinde de görülmektedir.

1.3. Schopenhauer'in aşka bakışı

Schopenhauer'a (2003, s.76) göre insanın kendinde özü bireyin kendisinden çok türde bulunur. Aşk bağlamında da *istemeyi* oluşturan öznenin kendisi değil, varoluşunun özünde yer alan türün ruhudur. "Türün içinde kendini nesneleştiren iradenin buyruğu" (Schopenhauer, 2003, s.66) olarak aşk, öznenin seçtiği değil, *istemenin* buyur ettiği konumdadır, dolayısıyla metafizik bir bakıştan söz etmek mümkündür. Schopenhauer'ın (2003, s.25) yaklaşımında iki kişi arasındaki aşkı oluşturan türün ruhundan kasıt, o iki kişiden doğacak olan çocuğun yaşama isteğidir. Birbirini seven iki kişinin birlikte ortaya getirmek istedikleri yeni bireyin yaşama isteği, aralarındaki çekimi arttıran güçtür. Schopenhauer'a (2003, s.70) göre, *Tasavvur* dünyasında *istemenin* nesnesi olan beden, biriyle birlikte olup, çocuk meydana getirecek olan sıvıyı dışarı atmak ister. Bunun arkasında yatan sebep ise, *isteme* dünyasındaki türün ruhudur. Tür, kendi devamlılığını sağlamak ister. Türün davası, öznenin davasından önce gelir.

Fiziksel dünyada özne aşkını tasavvur ederken, ona çeşitli anlamlar yüklemeye eğilimlidir. Kaderin, tesadüfün bir araya getirdiği, kişilerin birbirleri için yaratıldıklarına inandıkları tasavvurlar, aşık kişilerin sıklıkla inandığı gerçeklerdir. Bu bağlamda Schopenhauer, varoluşun ve arzuların kökeni olan *istemenin* türün ruhu üzerinden özneyi ele geçirdiği, aşık olunan kişiyi öznenin değil, türün ruhunun belirlediği bir çerçeve çizmiştir. Schopenhauer'a göre aşk, öznenin bilinçli bir tercihiymiş gibi deneyimlediği bir fenomendir; fakat numenal düzeyde türün kendini sürdürme güdüsünün, özneyi yönlendirdiği bir yanılsamadır.

Rene Girard'ın *üçgen arzu* modelinde, özne ve nesne arasındaki dolaylı arzu düz bir çizgi gibi gösterilirken, özne ve nesneye ışık tutan arzusun sebebi olarak dolaylılayıcının olduğu ve özne, nesne, dolaylılayıcı arasında üçgen bir arzu modeli olduğu ifade edilir (Girard, 2001, s.23-26). Girard'a (2001, s.23-26) göre, arzularımız doğrudan kendimize ait değildir. Schopenhauer da arzuların temelinde varlığın özündeki *istemenin* yattığını düşünür. Aslında arzularımız varlığımızın özünden gelir, öznenin kendisine

ait değildir. Aşk oluşturulan unsur konusunda, Girard'ın *dolayımlayıcı* olarak adlandırdığı kavram, Schopenhauer'da *türün ruhu* olarak karşımıza çıkar.

Schopenhauer'a (2003, s.67-68) göre, dünyaya gelecek olan çocuğun yaşama isteği gerçekleştiğinde, yani cinsel birliktelik sağlandığında ve çocuk dünyaya geldiğinde ortada aşk diye bir şey kalmayacaktır. Türün isteği yerine geldikten, yani birey *istememesini* gerçekleştirdikten hemen sonra insanın gözlerini kamaştırıp kör eden aşk, yok olur ve arkasında nefret edilen bir hayat arkadaşı bırakır. Dolayısıyla aşk, öznenin kendisinin değil türün ruhunun seçtiği, *istemenin* amaçsız ve sonsuz taleplerinden biri olarak özneyi kontrol altına alan, sonunda *isteme* gerçekleştiğinde yalnızca arkasında acı bırakan bir fenomendir. *İstemenin* etkisinde, bedensel arzularının peşinde üremekten ibarettir ve bu da daha fazla acıya yol açar. İstemeyi bastırmaya çalışmak, bir anlamıyla aşka da karşı çıkmak, türün ruhunun isteklerini, beden cinsel dürtülerini ve arzularını bastırabilmekten geçmektedir; çünkü Schopenhauer'a (2008, s.118) göre, bu dünyada mutluluk diye bir şey yoktur ve hazlar geçicidir. Aşk, yalnızca mutsuzluk getirir. Mutsuz olmamak ise, çok mutlu olmayı istememek ile mümkündür.

Türün ruhunda kendisini gösteren aşk, seven öznenin bireyselliğiyle çelişkiye düşer. Schopenhauer'a (2003, s.65-67) göre aşık kişi, türün ruhunun hakimiyeti altındadır ve artık kendine ait değildir. Eylemleri kendi çıkarlarına ters düşebilir. Kendi öznel problemleri ve meşguliyetlerinden daha önemli olan şey, türün ruhudur. Türün ruhu, aşkın öznel amaçlarını gözden çıkarmasına yol açmaktadır. Schopenhauer'ın (2003, s.76) ortaya koyduğu çerçevede aşık kişiler, sevdiği kişi için her türlü fedakarlığı yapmaya hazırdır, aşık olunan kişiye bağımlıdır; çünkü onu arzulayan taraf, kendisinin ölümsüz tarafı, yani türün ruhudur. Diğer her şeyi arzulayan ise ölümlü tarafıdır. Melodram biçimindeki ele alınacak film örneklerinde de türün ruhunun ele geçirdiği aşık özneler, kendilerinden çok aşklarını önceleyerek kendilerini ikinci plana atmaktadırlar. Karakterler aşkı için her türlü fedakarlığı yapmaya hazırdır.

2. Melodram Biçiminde İsteme Olarak Aşk

Tragedyanın indirgenmiş bir biçimi olan melodramın da genellikle mutluluktan mutsuzluğa giden bir anlatı yapısı vardır. Tunalı (2008, s.231) melodramın, *acıdan haz alma* ve *çile çekme* düşüncesini temelinde barındırdığını belirtir. Tunalı'ya (2008, s.32) göre, acının yüceltilmesi ve acıdan haz alınması melodramın içeriğini belirler. Melodram filmleri, aşk, hüznün, nefret gibi duyguları içinde barındırır. Tunalı'nın (2008, s. 228-229) belirttiği gibi İsa'nın acısına dayanan Ortaçağ Hristiyanlık anlatıları aracılığıyla aşkın ve acının evrenselleşmesi melodramın kökeninde bulunmaktadır. Acının kendisi, bir tür ahlaki tatmin sağlayıp izleyicinin haz almasına neden olarak melodramların merkezinde yer almaktadır. Melodram, acı, ağlama ve gülerken rahatlamaya dayalı bir duygusalıktır sunar. İyilerin masum ve ahlaki yapısının altı çizilir (Arslan, 2005, s.102). Bu bakımdan ahlak dersi verme görevini de üstlenir. Kolker'a göre (2010, s.211), bir tür değil, bir biçim olarak melodramı, çeşitli türsel kodlarla sınırlamak zordur, o her şeyi içine emebilir. Her türden filmin ve konunun içine sızabilir. Tunalı'ya (2006) göre, melodramatik filmlerde sıklıkla gördüğümüz ana unsurlar "aşk, acı, ayrılık, hastalık, engel, gözyaşı, fedakarlık..."tır (s.282). Akbulut (2008, s.58) temelinde sevgi ve aşkın olduğu bireysel arzular ile bu arzulara karşıt olarak duran toplumsal yasaklar ve bu karşıtlığın neden olduğu birey ile toplum arasındaki gerilim, melodram filmlerinde çatışmayı oluşturan başat nedenlerden biri olduğunu ifade eder. Linda Williams'a (1998, s.42) göre melodram, özel bir tür olmaktan ziyade, ahlaki ve akıl dışı durumları, duygusal ve karşıt eylemler ile ortaya koyan bir biçimdir. Bu bakımdan özgür seçimin olmadığı, akılla ilişkilendirilmeyen *isteme* kavramı ve ahlaki açıdan doğru olan, akılla ilişkilendirilen *istemeyi bastırma* eyleminin çatışması; Williams'ın (1998, s.42) tarif ettiği melodram biçimiyle örtüşür.

Sinemada melodram biçiminde aşk, akıl yetisinin kaybolduğu, duygusal aşırılıklarla kendisini gösterir. Karakterlerin birbirleri için yaratıldığına inandıkları, kaderin, tesadüflerin onları bir araya getirdiğinin düşünüldüğü çok fazla örnekle karşılaşılmaktadır. Bu bakımdan melodram biçimindeki aşkın metafizik boyutu, Schopenhauer'ın aşka yaklaşımı ve *isteme* kavramı ile ilişkilendirilecektir. Aşkın konu edildiği filmlerde karakterlerin hayatlarında aşka engel teşkil edebilecek, ahlaki ikilemler oluşturacak çatışma unsurları bulunur (örneğin; üçüncü bir kişinin varlığı, evlilik, aile, iş hayatı). Bu unsurlar, karakterlerde *istemeyi bastırma* eyleminin sebeplerini oluşturabilmektedir. Karakterler romantik aşktan vazgeçip acı çeker, ancak bu çileci bir yaşamı tercih etse bile ahlaki açıdan doğru olanı yaparlar. Sonuç olarak bu ilişki, Schopenhauer'ın *isteme* ve *istemeyi bastırma* karşıtlığı ile örtüşmekte ve melodramın temelindeki "acıdan haz alma ve çile çekme" (Tunalı, 2008, s.231) düşüncesi ile paralellik taşımaktadır. Aynı zamanda *istemeyi bastırmanın* etik ve bilge bir yaşamın önünü açtığını düşünen Schopenhauer ile ahlak dersi verme görevini de üstlenen melodramatik anlatının, bu bağlamda da benzerlikleri olduğu söylenebilir.

Kolker'a (2010) göre "Romantik aşktan ortak bir dava adına vazgeçmenin sonuçlarının acısını çeken film karakterlerini izlemek alışılmamış bir şeydir. Melodram geleneğinde fedakarlık aşırıdır" (s.250). Ele alınacak filmlerde de gerek romantik aşktan vazgeçerek fedakarlık yapan gerekse de aşkından vazgeçmeyerek fedakarlık yapan karakterlerden söz etmek mümkündür. Filmlerde fedakarlık kavramı; karakterlerin eylemlerinde *istemeyi bastırma* veya onun esiri olma noktasında kendisini göstermektedir. Bazı durumlarda ise yapılan fedakarlık, Schopenhauer'ın sözünü ettiği gibi *istemenin* etkilerini en az düzeye indirgeyerek değil, başka bir şeye duyulan daha büyük arzu nedeniyle *istemenin* etkisinde yapılabilir. Melodramlarda sıkça rastlanan fedakârlık ve acı çekme motifleri, kimi zaman *istemeye* karşı gelen etik eylemler, kimi zaman da *istemeye* hizmet eden başka bir arzu biçimi olarak okunabilir. Bu bağlamda film incelemeleri yaparken karakterlerin *istemeyi bastırması* veya daha büyük bir arzu nedeniyle *istemenin* etkisinde mevcut isteğinden vazgeçmesi yoruma açık bir alan yaratmaktadır. *İsteme* ve *istemeyi bastırma* karşıtlığı üzerinden filmler incelenirken buna da dikkat edilmelidir.

Schopenhauer'ın tabiriyle *türün ruhunun* baskın geldiği ve bireyin kendi yararlarını gözetmeyi terk ettiği aşk örneklerine melodram filmlerinde sıkça rastlanır. Filmlerde yaşanan romantik aşklar, aklın yerini duygulara bıraktığı, karakterlerin özgür irade ile seçim yapmaktan ziyade yoğun duygusal etkinin altında aşkın peşinden sürüklendiği örnekler olarak ele alınacak, bu bağlamda *istemenin* özneyi ele geçiren doğası ile ilişkilendirilecektir. Karakterlerin ahlaki ikilem yaratan çeşitli çatışma unsurları nedeniyle aşklarından iradelerini kullanarak vazgeçebilmeleri, *istemeyi bastırma* eylemi olarak değerlendirilecektir. Melodram filmlerinde karakterlerin yapmak istediği ve yapması gereken durumlar arasında ikilemde kaldığı görülmektedir. Bu durumun, Schopenhauer felsefesindeki *isteme* ve *istemeyi bastırma* karşıtlığı ile benzeştiği ve melodram filmlerinde bir formül olarak kendini tekrar ettiği düşünülmektedir.

3. *İsteme ve İstemeyi Bastırma* Bağlamında Ele Alınacak Filmler

Türün ruhu üzerinden *istemenin* etkisindeki aşık kişi kendi bireyselliğe ile çelişkiye düşecek kadar kendisini aşkına kaptırır, sevdiği kişiyi ve aşklarını yüceltir. Bu uğurda fedakarlıklar yapar. Kişinin aşkı için kendisini kaybettiği bu hal, acıya yol açar. Bu davranış biçimi, melodramda kendisini gösterir. Schopenhauer (2008, s.116), bilge kişinin hazzının peşinden gitmeyerek *istemeye* karşı koyması, zaten eziyet sahnesi olan bu dünyada daha az acı çekmeye odaklanması gerektiğini düşünür. Bu düşünce de çileci bir tavırla *istemeyi bastırma* eylemini oluşturur. Bu bağlamda, *Past Lives* (2023)'e ek olarak, *Selvi Boylum Al Yazmalım* (1977), *In the Mood for Love* (2000) ve *Kader* (2006) filmlerinde; karakterlerin *isteme* olarak aşklarının esiri mi oldukları, yoksa *istemeyi bastırarak* etik bir seçim mi yaptıkları incelenmiştir. Melodramatik biçimin unsurlarını içinde barındıran, *aşk* temasının ön plana çıktığı bu filmlerin örnekleme alınmasının nedeni; farklı dönem ve kültürel bağlamlarda üretilmiş olmasıdır. Bu farklılığa rağmen benzer bir *isteme* ve *istemeyi bastırma* karşıtlığını barındırıp barındırmadığını tespit etmenin daha anlamlı olacağı düşünülmüştür.

3.1. *Past Lives* (2023) filmi

Çocukluk yıllarında birbirlerine farklı bir çekim gücüyle bağlı olan Nora ve Hae Sung, Nora'nın ailesiyle ABD'ye taşınmasıyla beraber uzun yıllar görüşmez. Bir gün internette birbirlerini bulan Nora ve Hae Sung yeniden konuşmaya başlarlar. Birbirlerine karşı duydukları çekim hala sürmektedir; fakat aralarındaki mesafe, farklı hayatlarının olması, Nora tarafından bu konuşmanın bitirilmesine yol açar. Yıllar sonra Hae Sung, ABD'ye gelir fakat Nora evlenmiştir ve mutlu bir evliliği vardır. Hae Sung'ın gelişi ile Nora'nın da hala Hae Sung'a karşı yoğun duygular beslediği anlaşılrsa da Nora, Hae Sung ile Güney Kore'ye gitmeyip eşi ile ABD'de kalmayı tercih eder.

3.1.1. Filmde *istemeyi* oluşturan metafizik bir unsur olarak *in-yun*

İn-Yun (inyeon) Kore'de kader, kısmet anlamlarında kullanılmaktadır. *İn* insan anlamına gelirken, *Yeon* bağlantı anlamına gelir. Jaehee Han'a göre, kelimenin kökü sanskritçe *hetu-prataya*'dan gelmektedir. Anlamı, nedenler ve koşullardır (Yoon, 2004). Lisa Jeon ise, Korelilerin *in-yun*'ı "kişinin iradesinin ne olursa olsun değiştiremeyeceği, önceden belirlenmiş bir güç" (Yoon, 2024) olarak tanımladığını söyler. Bu bağlamda, kişinin iradesinden üstün olan güç tanımı Schopenhauer'ın *isteme* tanımı ile paralellik taşımaktadır.

Kore'nin kültürel bir inancı olan *in-yun*, *Past Lives* (2023) filmindeki anlamıyla; kişinin şimdiki yaşamında yaşadığı aşkın sebebini, geçmiş yaşamında o kişilerin yollarının kesişmesine bağlar. Aşkı oluşturan şey *türün ruhu* olmasa da öznenin kendisi değil, geçmiş yaşamıdır. Bu yönüyle aşk yine

metafizik bir olgu olarak karşımıza çıkar. Schopenhauer'ın dediği gibi insan neyi isteyeceğini kendisi seçmez; özne de aşık olduğu kişiyi kendisi seçmemektedir. Filmde de bu *istemeyi* öznelere değil, *in-yun*'ün oluşturduğu fikri vardır. In-Yun, *türün ruhunun istemesi* gibi ele alınacaktır. Filmdeki ana karakterler, birbirlerine *in-yun* ile bağlı olduklarına inanır, bu inanç zamanla değişim gösterir.

3.1.2. Filmde *isteme* ve *istemeyi bastırma* arasında Hae Sung ve Nora'nın seçimleri

Hae Sung ile Nora birbirlerini yıllar sonra internete bulup konuşmaya başlarlar. Bu görüşmeler sırasında, aralarında görülen aşk, onları gündelik işlerinden alıkoyar hale gelir. ABD'de bir iş hayatı olan Nora, *istemesini bastırarak* konuşmayı bırakır. Çevrimiçi görüşmelerin bulunduğu bu sekansta karakterler, *istemenin* esiri olarak, Schopenhauer'ın (2008, s.65) dediği gibi bireysel çıkarlara ters düşerler. Bireysel çıkarlarını önceleyerek *istemeyi bastıran* Nora olur ve Hae Sung ile konuşmayı keser. Nora'nın aşkı için fedakarlık yapmayarak, duygusal değil de akılcı bir karar verdiği söylenebilir.

Hae Sung ise *istemenin* peşinden giderek Nora'dan hiç vazgeçmemiş ve yıllar sonra onun için ABD'ye gitmiştir. Nora ise *istemenin* etkilerini en az düzeye indirgeyerek yeni bir hayata başlamış, yoğun duygusal çekime sahip olmadığı bir başkasıyla evlenmiştir. Hae Sung, ABD'ye geldiğinde, Nora türün ruhunun veya *in-yun*'ün sebep olduğu söylenebilecek olan *istemenin* etkilerini üzerinde hisseder. Film doğrudan söylemese de, Nora'nın da Hae Sung'a hala büyük bir çekim duyduğunu ve bunu kontrol altında tutmaya çalıştığını izleyiciye hissettirir. Nora *istemenin* esiri olmak ile ondan kaçınmak arasında bir seçim yapmak zorunda kalır.

Filmin açılışında gösterilen Nora, eşi ve Hae Sung'ın bar taburesinde oturdukları sahnede, Hae Sung'ın *türün ruhunun* etkisinde olduğunu söylemek mümkündür. Ayrılmamış oldukları bir senaryo hakkında konuşan Hae Sung, Nora'ya 'çocuklarımız olur muydu?' diye sorar. Aralarındaki çekim gücünü oluşturan şeyin Schopenhauer'ın dediği gibi doğmak isteyen çocuğun yaşama isteği, yani türün ruhu olduğu söylenebilir. Nora ise, *in-yun*'ü 'Kore'lilerin birbirlerini tavlama uydurdıkları bir şey' olarak görmeye başladığını ifade eder. Hae Sung'ın *istemenin* etkisinde olduğu, Nora'nın *istemeyi bastırdığı* söylenebilir.

Son sahnede Hae Sung, *in-yun*'a olan inancı üzerinden Nora'ya 'ya bu geçmiş yaşamımızsa ve biz zaten sonraki yaşamımızda birbirimiz için anlam ifade ediyorsak' diye sorar. Bu bağlamda hala Hae Sung'ın son ana kadar; *istemesinin*, etkisinde, Nora'ya karşı bir beklenti içinde olduğunu söylemek mümkündür. Aynı sahnede, Hae Sung, ABD'den ayrılmak üzeredir. Taksi beklerken Nora ile uzun süre birbirlerine bakarlar fakat yalnızca sarılarak vedalaşırlar. O uzunca bekleyiş karakterlerin *istemeyi bastırma* eyleminin kanıtı gibidir. Hae Sung gittikten sonra Nora ağlamaya başlar. *İstemeye* acı çekme pahasına sırtını çevirmiştir. Schopenhauer'a göre bunu sağlamak, hazzın peşinden gitmekten iyidir. Çünkü haz, asla tatmin olmayarak acıyı sürekli hale getirir. Bir diğer yanılla bu durum tersine okumaya açıktır. Nora'nın konforlu yaşamı, kariyer odaklı kişisel başarıyı veya ABD'de yaşamaya devam etmeyi seçtiğini düşünürsek *istemenin* bastırıldığı değil; *istemenin* daha büyük bir arzuda kendisini gösterdiği fikri ortaya çıkabilir. Bu noktada finaldeki ağlama sahnesi de acının bitmeyeceği, sürekli hale geldiği yorumlamasına açıktır. Buna rağmen bu çalışmada, Nora'nın evli olması ve kendi bireysel çıkarından öte ahlaki ve toplumsal normlara uygun davranarak eşi için fedakarca ilk aşkı Hae Sung'tan vazgeçmesi, *istemenin bastırılması* olarak yorumlanmıştır.

3.2. Selvi Boylum Al Yazmalım (1977)

Atıf Yılmaz'ın yönettiği filmde birbirlerine aşık olan ana karakterler, Asya (Türkan Şoray) ve İlyas (Kadir İnanır)'tır. Tesadüfen karşılaşır ve ilk görüşte birbirlerine aşık olurlar. Aralarındaki çekim çok güçlü ve anidendir. Birlikte kaçar, evlenirler, kısa süre içinde çocuk sahibi olurlar. *Türün ruhu'nun istemesi* gerçekleşmiş olur. Doğacak olan çocuğun yaşama isteğinin yarattığı aşkın gidişatı, çocuk doğduktan sonra tersine akmaya başlar. Schopenhauer'ın (2003, s.67) dediği gibi insanın gözlerini kamaştırıp kör eden aşk yok olur. İlyas, başka bir kadının yanında kalmaya başlar. Cemşit (Ahmet Mekin), Asya'ya sahip çıkar, ona evini açıp çocuğuna bakar. Asya ile Cemşit evlenir. Aradan zaman geçer. İlyas, Asya'nın karşısına çıkar. Asya hala İlyas'a aşiktir. *İsteme* Asya'nın üzerinde tahakküm kurmaya çalışır; fakat Asya *istemeyi bastırarak* kendisine ve çocuğuna sahip çıkan, eşi Cemşit'i seçer.

Film, *isteme* ve *istemeyi bastırma* eyleminin görüldüğü bir örnek olarak karşımıza çıkmaktadır. Üçüncü bir kişinin varlığı ve Cemşit ile yaşanan evlilik, *istemeyi bastırma* eyleminin nedenini oluşturmaktadır. Ahlaki açıdan iyi olan Cemşit'in kazandığı filmde Asya, hazzının peşinden gitmek yerine, daha önce çokça acı çekmesine neden olan İlyas yerine, aşkından *fedakarlık* yaparak, kendisi için

fedakarlık yapan Cemşit'i seçer. *İsteme* olarak aşk İlyas'ı arzulamaya devam etse de Asya'nın, Schopenhauer'in etik bir tercih olarak sunduğu *istemeyi bastırma* eylemini gerçekleştirdiği söylenebilir.

Past Lives (2023) filmindeki Nora'nın tercihi ile ilgili *isteme* ve *istemeyi bastırma* karşıtlığından oluşabilecek iki farklı yorumdan farklı olarak; Asya'nın Cemşit tercihi tam anlamıyla fedakarlık üzerinden okunabilir. *İstemenin bastırıldığı*ni daha net şekilde söylemek mümkündür.

3.3. In the Mood for Love (2000)

Wong Kar-Wai'nin yönetmenliğini üstlendiği filmde, birbirlerinin yan dairelerine taşınmış iki komşu olan Su Li-zhen (Bayan Chan) ve Chow Mo-wan, eşlerinin birlikte oldukları ve kendilerini aldattıklarından şüphelenirler. Bir süre sonra kendileri de birbirlerine aşık olurlar. Aralarında oluşan çekime ahlaki bakımdan yanlış olması sebebiyle karşı koyarlar. Her ne kadar eşleri onları aldatmış olsa da, onlarla aynı ahlaksızlığı yapar halde kendilerini bulmamak için kendi aşklarını bastırırlar. Chow, Su'ya kendisiyle Singapur'a gelmesini söylese de Su *istemeyi bastırarak* Chow ile gitmez.

Film, karakterlerin *istemeyi bastırma* eylemleri ile paralellik taşır. Filmde karakterlerin bedeni yalnızca ellerin temas etmesi ile birbirine değmektedir. Film, öpüşme sahnesinin bile olmadığı bir aşk filmi olarak dikkat çekmektedir. Karakterler arzularını ve hazlarını baskılar, bedenlerine sınır koyarak *istemeyi bastırır*. Ahlaki değerler için aşklarını feda ederler. Film *istemeyi bastırma* örneği olarak karşımıza çıkmaktadır.

3.4. Kader (2006)

Zeki Demirkubuz'un yönetmenliğini üstlendiği *Kader* (2006) filminde, Bekir (Ufuk Bayraktar), Uğur'a (Vildan Atasever); Uğur, Zagor'a (Ozan Bilen) aşıktır. Uğur, mafya ile bağlantılı, tekinsiz bir tip olan Zagor'un sürekli peşinden koşar. Zagor'un işlediği cinayet sonrası Uğur da ortadan kaybolur. Bekir ise başka biriyle evlendirilir. Zagor'un polise yakalandığını öğrenen Bekir, yalnız kalan Uğur ile birlikte olma umuduna kapılır. Eşini ve ailesini arkasında bırakıp Uğur'un peşinden, o nereye giderse onu takip etmeye başlar. Uğur tarafından defalarca reddedilen Bekir, *istemesine* yenik düşerek intihar eder.

Schopenhauer'a (2008, s.65-68) göre, aşk insanı bazen öyle ele geçirir ki, sevgili elde edilemediğinde hayat yaşanabilir bir yer olmaktan çıkar. Bu durumda yaşama duyulacak tiksinti, ölümün korkularına üstün gelir. İnsanın iradesi, *türü istemenin* girdabına girerek yenik düşer. Bu durumun sonu intihardır. Schopenhauer'a (2008, s. 62) göre, sevgilinin bir rakibe kaybedilmesi, bütün acılardan büyüktür. Bekir'in, Zagor'a karşı elde edemediği Uğur, onun sonunu hazırlamıştır. *İstemeyi bastıramayan* ve onun esiri olan Bekir, ailesini, eşini terk etmiş, en sonunda canına kıymıştır; çünkü varlığın özü olan *isteme* ancak kendisi var olmadığında ortadan kalkacaktır.

Gerek *isteme* gerekse de *istemeyi bastırma* durumlarının bu filmlerde doğrudan görüldüğü düşünülmektedir. Çalışmadaki analizi daha sistematik hale getirerek *isteme* ve *istemeyi bastırma* karşıtlığını daha net görmek adına bir tablo (Tablo 1) oluşturulmuştur. Tablo 1, incelenen dört filmdeki *isteme* ve *istemenin bastırılması* karşıtlığını karşılaştırmalı bir biçimde sunmakta ve bu karşılaştırma karakterlerin duygusal eğilimleri ile maruz kaldıkları toplumsal ve kültürel baskılar arasındaki ilişkiyi sistematik bir şekilde görünür kılmaktadır.

Tablo 1

Ele Alınan Filmlerde İsteme ve İstemeyi Bastırma Karşılığı ve Sonuçları

Filmler	Baş Karakterler	İsteme	İstemeyi Bastırma	Ahlaki İkilemler	Sonuçlar
Past Lives	Nora, Hae Sung, Arthur	Nora ve Hae Sung arasındaki çekim, In-Yun inancı	Nora'nın, Arthur'u tercih etmesi	Farklı yaşamlar, Nora'nın evliliği	İsteme bastırıldı.
Selvi Boylum Al Yazmalım	Asya, İlyas, Cemşit	Asya ve İlyas'ın aşkı	Asya'nın, Cemşit'i seçmesi	Cemşit'in fedakarlığı, Asya'nın Cemşit'e güven	İsteme bastırıldı.
In The Mood for Love	Chow, Su	Chow ve Su'nun aşkı	Chow ve Su'nun beraber olmaması	Toplumsal normlar, karakterlerin evli olması	İsteme bastırıldı.
Kader	Bekir, Uğur, Zagor	Bekir'in, Uğur'a; Uğur'un, Zagor'a aşkı	Yok.	Aşkın karşılıksız olması	İsteme bastırılmadı.

Sonuç

Schopenhauer'ın *isteme* kavramı, varoluşsal bir itki olarak aşk da dahil olmak üzere insan hayatındaki her alanda kendisini hissettiren kör bir güçtür. Schopenhauer, aşkı türün kendisini sürdürme isteği ile ilişkilendirmiş, aşık olunacak kişiye türün ruhunun karar verdiğinden söz etmiştir. *İsteme* kavramının, öznenin diğer tüm seçimlerini etkilediği gibi, türün ruhu üzerinden aşık olacağı kişiyi de etkileyen bir itki olduğu söylenebilir. *İstemeyi bastırmaya çalışmak* ile *istemenin* etkisi altında hareket etmek, melodram filmlerinde karakterlerin yaşadığı bir ikilem olarak sıklıkla karşımıza çıkmaktadır. Schopenhauer'a göre etik davranış, öznenin *istemesini bastırabilme* kapasitesiyle ilişkilidir. Bu bastırma dünyevi arzuların, tutkuların özne üzerindeki etkilerinin en az düzeye indirgenmesiyle mümkündür. Bu çerçevede melodramatik filmlerdeki fedakârlık eylemleri, sadece aşk nesnesi için veya aşk nesnesine karşı yapılan özveri olarak değil, *istemenin bastırılması* olarak da okunabilir. Bunu yaparken *istemenin* kendisini yalnızca aşk üzerinden göstermediği, varlığın özündeki güç olarak her türlü isteğin oluşmasına neden olduğu unutulmamalıdır. *İstemeye* karşı geldiği için etik olduğu düşünülen fedakarca eylemlerin bazıları, *istemenin* başka bir dünyevi konu (iş hayatı, yaşamak istenen ülke vb.) üzerindeki etkisinin daha baskın olmasından kaynaklanıyor olabilir. *İsteme* ve *istemeyi bastırma* karşılığının melodramatik filmlerde kendisini tekrar eden bir formül olduğu fikri; farklı kültür ve dönemlerde üretilmiş olan *Past Lives* (2023), *Selvi Boylum Al Yazmalım* (1977), *In The Mood for Love* (2000), *Kader* (2006) filmleri incelenerek ortaya konulmaya çalışılmıştır.

Ele alınan filmler, yapıları itibarıyla melodramatiktir. Anlatısı aşk, ayrılık, acı çekme ve fedakarlıklar ile karakterizedir. *Kader* (2006) hariç, odaklanılan üç filmde de *istemenin bastırıldığı* görülmektedir. *Kader* (2006) filminde de *istemenin* kendisi karakterlerin hayatlarından vazgeçmelerine sebep olur, fedakarlık aşırıdır. Tunalı'ya (2008, s.228-229) göre, melodram filmlerinde acı, ahlaki bir tatmin aracı olarak kullanılır. Bu bağlamda, incelenen dört filmde de gerek *istemenin* esiri olmak gerekse de *istemeyi bastırma* karakterlerin acı çekmesine yol açmaktadır. Arslan'ın (2005, s.102) dediği gibi, iyilerin ahlaki yapısının altının çizildiği melodramlara, *istemenin bastırıldığı In the Mood for Love* (2000), *Selvi Boylum Al Yazmalım* (1977) ve *Past Lives* (2023) gibi filmler örnek gösterilebilir. Melodram filmlerinde yer alan temelinde aşkın olduğu bireysel arzular ile bu arzulara karşıt olarak duran toplumsal yasaklar (Akbulut, 2008, s.58) tabloda (Tablo 1) *In The Mood for Love* (2000) ve *Past Lives* (2023) filmlerinde kendisini göstermiştir. Kolker'in (2010) dediği gibi "romantik aşktan ortak bir dava uğruna vazgeçmenin acısını çeken fedakar film karakterleri" (s.250) incelenen dört filmde de görülmektedir. Etik ve bilge bir yaşam ile ilişkilendirilen *istemeyi bastırma* eylemi, ortak bir dava adına romantik aşktan vazgeçmekle aynı anlama çıkmaktadır ve bunun sonucunda karakterler acı çekerler. Linda Williams'ın (1998, s.42) ahlaki ve akıl dışı durumları, duygusal ve karşıt eylemler ile ortaya koyan melodram tanımı ile; özgür seçimin

olmadığı, akılla ilişkilendirilmeyen *isteme* kavramı ve ahlaki açıdan doğru olan *istemeyi bastırma* eyleminin çatışması örtüşmektedir.

Sonuç olarak, melodram filmlerindeki aşkın, karakterlerin gözünü kör eden ve özne üzerinde tahakküm kuran ve özgür iradeyi elinden alan yapısı ile *isteme* arasında paralellik olduğu düşünülmüştür. Schopenhauer'ın arzuların yalnızca acı getireceği fikrinden hareketle, acıyı ve tatminsizliği oluşturan *istemenin*, bastırılıp bastırılamamasının yarattığı ikilem, örnek melodram filmlerindeki karakter eylemlerinde ve final tercihlerinde görülmektedir. Bu çalışmada tüm bu yollarla, Schopenhauer felsefesi ve sinemada melodram arasında ilişki kurulmuş; melodram filmlerinin, Schopenhauer felsefesindeki *isteme* ve *istemeyi bastırma* karşıtlığı üzerinden okunabilir, incelenebilir olduğu fikri ortaya atılmış ve yapılan tablo (Tablo 1) ile de desteklenmiştir. Başka melodramatik filmlerin de bu yolla incelenilebileceği düşünülmektedir.

Kaynakça

- Abelsen, P. (1993). Schopenhauer and Buddhism, *Philosophy East & West*, 43(2), (s.255-278).
<https://doi.org/10.2307/1399616>
- Akbulut, H. (2008). *Kadına melodram yakışır: Türk melodram sinemasında kadın imgeleri*, Bağlam Yayıncılık.
- Arslan, S. (2005). *Melodram*, Leyla ile Mecnun Yayıncılık.
- Cartwright, David E. (2010). *Schopenhauer* (S. Erduman, Çev.). Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.
- Çakır, E. ve Çakır, H. (2024). Schopenhauer'de imgelem ve deneyim olarak yaşlanma, *Temaşa Felsefe Dergisi*, (22), (s.53-65). <https://doi.org/10.55256/temasa.1522624>
- Girard, R. (2001). *Romantik yalan ve romansal hakikat* (A. Etensel İldem, Çev.). Metis Yayınları.
- Hanh, T. N. (2008). *The hearth of the Buddha's teaching*, Rider.
- Kant, I. (2022). *Saf aklın eleştirileri* (N. Pektaş, Çev.) Gece Kitaplığı.
- Kolker, R. P. (2010). *Değişen bakış çağdaş uluslararası sinema* (E. Yılmaz, Çev.). De Ki Basım Yayım.
- Schopenhauer, A. (2020). *İsteme ve tasavvur olarak dünya* (A. O. Aktaş, Çev.). Doğu Batı Yayınları.
- Schopenhauer, A. (2003). *Aşkın metafiziği* (V. Atayman, Çev.). Bordo Siyah Klasik Yayınlar.
- Schopenhauer, A. (2008). *Yaşamın bilgeliği üzerine aforizmalar* (M. Tüzel, Çev.). Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.
- Tunalı, D. (2006). *Batı'dan Doğu'ya Hollywood'dan Yeşilçam'a Melodram*, Aşına Kitaplar.
- Tüzen, A. (2021). Schopenhauer'da ahlak ve özgürlük ilişkisi, *Bursa Uludağ Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Felsefe Dergisi Kaygı*, 20(2), (s.556-580). <https://doi.org/10.20981/kaygi.941364>
- Williams, L. (1998). Melodrama revisited. Brown, N. (Ed.), *Refiguring American film genres: History and theory* (s.42-88) içinde. University of California Press.
- Yoon, H. (2024, 21 Mart). Past Lives: This untranslatable Korean word for eternal love has ancient Buddhist roots, *British Broadcasting Corporation*, <https://bbc.com/culture/article/20240320-past-lives-the-korean-word-for-eternal-love-ancient-buddhist-roots>